

ספרות עברית וכללית

לבתי ספר דתיים

יחידת לימוד משלימה ל-2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעותיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון	—	סיפורת (סיפור חסידי וסיפור קצר)	—	(25×1)	—	25 נקודות
פרק שני	—	יצירות של עגנון, רומאן מתורגם, קריאה מונחית ודרמה מתורגמת	—	(35×1)	—	35 נקודות
פרק שלישי	—	שירה (פיוט ושירת ימי הביניים, השירה העברית במאה ה-20)	—	(20×2)	—	40 נקודות
	—	סה"כ	—		—	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.

ד. הוראות מיוחדות: (1) חובה לצרף למחברת הבחינה שתי רשימות:

א. רשימת היצירות שנלמדו ביחידה הבסיסית.

ב. רשימת היצירות שנלמדו ביחידה זו.

(2) אין לחזור ולהדגים בתשובות שונות על פי אותה היצירה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמוחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון — סיפורת (סיפור חסידי וסיפור קצר) (25 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-3.

סיפור חסידי

1. ענה על שני הסעיפים א-ב.

- א. תאר את דמות הגיבור בסיפור החסידי שלמדת ("האוצר תחת הגשר" או "האיש שנותר בשדה" או "מעשה בהינדק"). בסס את תשובתך על מחשבותיו ועל התנהגותו. (15 נקודות)
- ב. על פי הסיפור החסידי שלמדת, הסבר והדגם מאפיין אחד של סיפורים חסידיים. (10 נקודות)

סיפור קצר

2. "שברירים" / דבורה בארון

ענה על שני הסעיפים א-ב.

- א. לפניך ארבעה משפטים (1)-(4) מן הסיפור "שברירים", ובהם דימויים ומטפורות המתארים את חיה פרומה לפני שחל שינוי בחייה. קרא אותם וענה על השאלה שאחריהם.
- (1) ובמשך כמה ימים עברה פה, ככלי אין חפץ בו, מיד ליד.
 - (2) [...] רעדה כציץ, אשר העץ, שבצלו חסה, נכרת.
 - (3) והיא [...], בדומה לתא עזוב זה, שהוא סגור על מסגר וחשכת השיממון תמלאהו.
 - (4) עתה, פשה הטחב בקרבה [...]
- בחר שלושה מן הדימויים והמטפורות (1)-(4), והסבר באמצעותם את מצבה של חיה פרומה לפני השינוי שחל בחייה. (15 נקודות)
- ב. תאר את השינוי שחל בחייה של חיה פרומה, והסבר מה גרם לשינוי זה. (10 נקודות)

3. סיפור קצר (בלי הסיפור "שברירים")

- בסיפורים קצרים רבים מתוארים אירועים חריגים בחיי הדמויות.
- תאר אירוע חריג המתרחש בסיפור קצר שלמדת, והסבר את ההשפעה של האירוע שתיארת על ההתנהגות של הדמות המרכזית.
- /המשך בעמוד 3/

פרק שני – יצירות של עגנון, רומאן מתורגם, קריאה מונחית וזרמה מתורגמת (35 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 4-12.

יצירות של עגנון

4. סיפור פשוט

לפניך קטע מן הרומאן "סיפור פשוט". קרא אותו, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.
מה ראה הירשל שהוא מניח את החנות והולך אצל התינוק, ולא עוד אלא שמקרע לפניו כצפרדע ומטפח לפניו ומציין כציפור, כמין שחוק ראה הירשל על פיו של התינוק, זה השחוק שמביא את הירשל לידי שמחה. אומר הירשל בלבו מה אדם צריך, קצת שמחה. אני איני שמח, אבל תינוק זה צריך שישמח. אני ילדות שלי לא הייתה ברוכה, אבל תינוק זה ילדותו צריכה להיות מבורכת, והרי אם אין אהבה אין ברכה, אם אין אהבה בין איש לאשתו אין ברכה על בניהם.

א. קטע זה מעיד על מציאות חייו המורכבת של הירשל.

הסבר והדגם קביעה זו.

(18 נקודות)

ב. תאר את היחס של הירשל לבנו הבכור ואת יחסו לבנו הצעיר, והסבר את הסיבות ליחס השונה שלו לשני הבנים. (17 נקודות)

5. המלבוש

לפניך קטע ובו הרהורים של החייט. קרא את הקטע, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.
כדי לפייס את קונו חשב החייט להתחיל מיד בתפילת ערבית ולתקן באותה התפילה מה שפגם בתפילת מנחה, כשם שביקש תחילה לתקן בתפילת מנחה מה שפגם בתפילת שחרית. נזכר באשתו שיושבת וממתינה לו מסעודת שחרית, ועכשיו כבר הגיע זמן סעודת ערבית. עקר את רגליו לילך לביתו.

א. אפיין את התנהגותו של החייט על פי הרהורים האלה, והבא שתי דוגמאות נוספות מן

הנובלה המשקפות התנהגות זו. (20 נקודות)

ב. האם בסיום הנובלה מתואר תיקון? נמק והדגם את דבריך. בתשובתך התייחס הן לרובד

הראליסטי של הנובלה, הן לרובד האלגורי שלה. (15 נקודות)

/המשך בעמוד 4/

רומאן מתורגם

6. גיבורי ספרות רבים אינם אדונים לגורלם.
הסבר והדגם קביעה זו על פי הרומאן המתורגם שלמדת.

קריאה מונחית

7. תאר מערכת יחסים בין דורות אָן בין בני זוג בספר הקריאה המונחית שלמדת, והסבר את תרומתם לבניית משמעות היצירה.

דרמה מתורגמת

8. "אנטיגונה" / סופוקלס

- א. תאר את המפגשים בין קראון לבין טרזיאס ובין קראון לבין הימון. האם מפגשים אלה השפיעו על ההתנהגות של קראון? הדגם את דבריך. (18 נקודות)
- ב. לפניך קטע ובו דברים שאומר קראון לאחר שציווה לכלוא את אנטיגונה ואת איסמנה.
קרא את הקטע וענה על השאלה שאחריו.
- הֵן גַם הַנּוֹצֵזִים חוֹשְׁבִים לְהַמְלִיט
כְּשֶׁהֵם רוֹאִים שָׂבָא הַמָּוֶת לְקִרְאָתָם.
- על פי סיום הטרגדיה, הסבר כיצד דברים אלה של קראון, באים לידי ביטוי בהתנהגותה של אנטיגונה ובהתנהגותו. (17 נקודות)

9. "מקבת" / ויליאם שקספיר

מקבת הוא הגיבור הטרגי המרכזי במחזה.
האם לדעתך גם ליידי מקבת היא גיבורה טרגית? בסס את תשובתך על מאפייני הגיבור הטרגי.

10. "בית בובות" / הנריק איבסן

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. הציפור והבובה הם מוטיבים מרכזיים במחזה זה.

הבא מן המחזה שתי דוגמאות למוטיב הציפור ושתי דוגמאות למוטיב הבובה (סך הכול – ארבע דוגמאות). הסבר את התפקיד של כל אחד מן המוטיבים בעיצוב מערכת היחסים בין נורה לטרוולד הלמר, בעלה. (20 נקודות)

ב. לפניך קטע ובו דברים שנורה אומרת להלמר לקראת סיום המחזה. קרא את הקטע, וענה על השאלה שאחריך.

שוב חזרתי להיות בעיניך בדיוק אותה נורה [...] הקטנה שלך [...] שאליה תצטרך להתייחס מעכשיו בזהירות כפולה ומכופלת, מפני שהיא כל כך שבירה וחלושה. [...] הגעתי פתאום להכרה [...] הסבר מה הבינה נורה, וכיצד היא בוחרת לפעול. (15 נקודות)

11. "ביקור הגברת הזקנה" / פרידריך דירנמט

ענה על שלושת הסעיפים א-ג.

הגיבורים בדרמה המודרנית אינם פועלים לפי ערכים ואידאלים אלא לפי צרכים ואינטרסים.

א. הסבר והדגם קביעה זו על פי ההתנהגות של איל ושל קלייר בעבר ובהווה, כפי שהם מוצגים במחזה. (14 נקודות)

ב. הצג שתי דמויות אחרות במחזה, הפועלות על פי הצרכים והאינטרסים שלהן. (12 נקודות)

ג. האם יש במחזה דמות שיש לה קונפליקט בין ערכים ואידאלים ובין צרכים ואינטרסים? נמק והדגם את דברך. (בתשובתך אל תכתוב על הדמויות שכתבת עליהן בסעיף ב.). (9 נקודות)

12. "ביבר הזכוכית" / טנסי ויליאמס

לפניך קטע ובו תשובתו של טום לאמו אמנדה, לאחר שהאשימה אותו שהוא מסכן את משרתו במפעל.

קרא את הקטע, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

אני הולך! בשביל שישים ושבעה דולר לחודש, אני מוותר על כל מה שאני חולם לעשות ולהיות אי פעם! ואת אומרת – שאני חושב על עצמי – שכל מה שאני חושב הוא רק על עצמי.

א. דברים אלו משקפים את הקושי שמאפיין את חייו של טום.

מהו הקושי? הסבר כיצד טום בוחר להתמודד עם הקושי לאורך המחזה ובסיומו.
(18 נקודות)

ב. טום אומר שיש לו חלומות.

חלומות והציפייה להתגשמותם מאפיינים גם את חייהן של אמנדה ולורה.
הסבר והדגם קביעה זו. (17 נקודות)

/המשך בעמוד 7/

פרק שלישי — שירה (פיוט ושירת ימי הביניים, השירה העברית במאה ה־20) (40 נקודות)
ענה על שתי שאלות: על שאלה אחת מן הפיוט או משירת ימי הביניים (שאלות 13-14)
ועל שאלה אחת מן השירה העברית במאה ה־20 (שאלות 15-18).
(לכל שאלה — 20 נקודות; סה"כ — 40 נקודות)

פיוט

ענה על אחת מהשאלות 13-14.

13. קרא את הפיוט שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

לכה דודי / ר' שלמה הלוי אלקבץ

התעוררי התעוררי פי בא אורח קומי אורי עורי עורי שיר דברי פבור ה' עליך נגלה.	לכה דודי לקראת פלה פני שבת נקבלה. לכה דודי לקראת פלה פני שבת נקבלה.
לא תבושי ולא תפלמי מה תשתוחחי ומה תהמי בך יחסו עניי עמי ונבנתה עיר על תלה.	שמור וזכור בדבור אחד השמיענו אל המיחד ה' אחד ושמו אחד לשם ולתפארת ולתהלה.
והיו למשפחה שאסוף ורחקו כל מבלעיך ישיש עליך אלהיך במשוש חתן על כלה.	לקראת שבת לכו וגלכה פי היא מקור הברכה מראש מקדם נסוכה סוף מעשה במחשבה תחלה.
ימין ושמאל תפריצי ואת ה' תעריצי על יד איש בן פריצי ונשמחה ונגילה.	מקדש מלך עיר מלויכה קומי צאי מתוך ההפכה רב לך שבת בעמק הבקא והוא נחמל עליך חמלה.
בואי בשלום עטרת בעלה גם בשמחה ובצהלה תוך אמוני עם סגלה בואי כלה בואי כלה.	התגערי מעפר קומי לבשי בגדי תפארתך עמי על יד בן ישי בית הלחמי קרבה אל נפשי גאלה.

א. בפיוט זה נזכרים מצבים של מעבר מהשפלה לרוממות.

תאר שניים ממצבים אלה, והסבר את הקשר שלהם לרעיון המרכזי בפיוט. (15 נקודות)

ב. מהו הדימוי בפיוט? הסבר כיצד הוא מבטא מצב של רוממות. (5 נקודות)

שירת ימי הביניים

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

כְּתִיבָתְךָ מִהֲדָרָת / שמואל הנגיד

כְּתִיבָתְךָ מִהֲדָרָת / כְּבָרְקָת מְסֻדָּרָת,
וְטוֹרִיָּה מִיִּשְׁרָיִם / כְּמוֹ רִקְמָה בְּאֲדָרָת,
וְנִחְמָדִים לְעֵינַיִם / כְּמוֹ פָּגִי מְבֻכָּרָת,
וְרִיחָמוֹ כְּרִיחַ מוֹר / עָלֵי כָלָה מְקֻשָּׁרָת.
5 כָּתַב וְקָרָא וְשִׁים לְבָךְ / לְדַת אֲרוֹן וְכַפָּרָת,
וְאִם תּוֹסִיף – לֶךְ אוֹסִיף / מִחִיר הַרְבֵּה וּמִשְׁכָּרָת.
יְהוֹסֵף, אִם כְּתִבְתָּמוֹ / בְּעֵט בְּרָזֶל בְּאַנְּקָרָת –
מִכְתָּב אֶת וְחֲרוֹת עַל / כְּבִדִּי, לֹא בִיתָרָת,
וְלֶךְ אֶהְבָּה לְקִיר לְפִי / וּמוֹרָשִׁי מִחֻפָּרָת
10 וְתוֹכַחְתִּי מִגָּלָה לֶךְ / וְאַהֲבָתִי מִסְתָּרָת.

א. האב משתמש בביטויים הנוגעים לחושים כדי להביע את יחסו אל הכתיבה של בנו.

בחר מן השיר שתי דוגמאות לביטויים כאלה, פרש אותם והסבר את תפקידם.

(15 נקודות)

ב. תאר את היחס של האב כלפי בנו על פי הבית האחרון בשיר.

בתשובתך ציין את האמצעי האמנותי המעצב יחס זה. (5 נקודות)

השירה העברית במאה ה־20

ענה על אחת מהשאלות 15-18.

ארץ-ישראל וירושלים

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

אָרֶן / לאה גולדברג

כָּאֵן לֹא אֶשְׁמַע אֶת קוֹל הַקּוֹקֵיָה.
כָּאֵן לֹא יִחְבֹּשׁ הָעֵץ מְצַנֶּפֶת שְׁלֵג,
אֲבָל בְּצֵל הָאֲרָנִים הָאֵלֶּה
כָּל יְלָדוֹתַי שֶׁקָּמָה לְתַחֲיָה.

צִלְצוֹל הַמְחֻטִּים: הִיָּה הִיָּה —
אֶקְרָא מוֹלְדֹת לְמֶרְחֵב־הַשְּׁלֵג,
לְקֶרֶח יִרְקָרֵק כּוֹבֵל־הַפֶּלֶג,
לְלִשׁוֹן הַשִּׁיר בְּאֶרֶץ נִכְרִיָּה.

אוֹלֵי רֵק צִפְרֵי־מָסַע יוֹדְעוֹת —
כְּשֶׁהֵן תְּלוּיוֹת בֵּין אֶרֶץ וְשָׁמַיִם —
אֶת זֶה הַכָּאֵב שֶׁל שְׁתֵּי הַמוֹלְדוֹת.

אֲתֶכֶם אָנִי נִשְׁתַּלְתִּי פְּעָמִים,
אֲתֶכֶם אָנִי צִמְחָתִי, אֲרָנִים,
וְשָׁרְשֵׁי בְּשָׁנֵי נוֹפִים שׁוֹנִים.

א. הרגשות של הדוברת בשיר זה מעוצבים באמצעות ציור לשוני של אורנים וציור לשוני של ציפורי מסע.

הסבר והדגם קביעה זו. (14 נקודות)

ב. בחר שיר נוסף שלמדת בנושא ארץ-ישראל וירושלים. הסבר והדגם את היחס של הדובר או הדוברת בשיר אל המולדת. (6 נקודות)

ארספואטיקה

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

אֶחָדִים אוֹהֲבִים שִׁירָה / ויסלבה שימבורסקה
תרגום: רפי וייכרט

— אֶחָדִים —

זאת אוֹמְרָת שְׁלֹא כָּלָם.
אֶפְלוּ לֹא הֵרֵב אֶלָּא הַמַּעוּט.
בְּלִי לְהִבִּיא בְּחֶשְׁבוֹן אֶת בְּתִי-הַסֶּפֶר, שֶׁשָּׁם מְכַרְחִים,
וְאֵת הַמְשׁוֹרְרִים עֶצְמָם,
אֲנָשִׁים אֵלֶּה הֵם שְׁנִים לְאֵלָּי.

— אוֹהֲבִים —

אֵךְ אֶפְשָׁר לְאֹהֵב גַּם מְרִק עוֹף עִם אֶטְרִיּוֹת,
אוֹהֲבִים גַּם מַחְמָאוֹת וְצָבֵעַ תְּכֵלֶת,
אוֹהֲבִים צָעִיף יֶשֶׁן,
אוֹהֲבִים לַעֲמֹד עַל שְׁלֵהֶם,
אוֹהֲבִים לְלִטֹף כָּלֵב.

— שִׁירָה —

אָבֵל מָה זֹאת בְּעֶצֶם שִׁירָה.
לֹא אַחַת נִתְּנָה לְכֹךְ
תְּשׁוּבָה רְעוּעָה.
וְאֲנִי אֵינְנִי יוֹדֵעַת וְאֵינְנִי יוֹדֵעַת וְנֶאֱחָזֶת בָּזֶה
בְּכַמְעָקָה גּוֹאֵל.

א. מהו הרעיון המרכזי בשיר?

הסבר את התרומה של שתיים מן התופעות המבניות בשיר (פסיחות, חזרות, שורות קצרות וארוכות, סימני פיסוק) לעיצוב רעיון זה. (14 נקודות)

ב. בחר שיר נוסף שלמדת בנושא "ארספואטיקה", והסבר את התרומה של אמצעי אמנותי

אחד לעיצוב הרעיון המרכזי בשיר. (6 נקודות)

אדם וזהותו

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

דוֹרְגֵל / דן פגיס

דוֹרְגֵל הוּא חִי מְשֻׁנָּה לְמַדִּי:
בְּבִשְׁרוֹ הוּא שְׂאֵר
לְשְׂאֵר הַחַיּוֹת הַטּוֹרְפוֹת, אֵךְ רַק הוּא
מְבִשֵּׁל חַיּוֹת, מְפַלֵּל חַיּוֹת,
רַק הוּא לּוֹבֵשׁ חַיּוֹת, נוֹעֵל חַיּוֹת.
רַק הוּא חוֹשֵׁב
שֶׁהוּא זֶר בְּעוֹלָם, רַק הוּא מוֹחָה
עַל מָה שֶׁנִּגְזַר, רַק הוּא צוֹחֵק,
וּמְפַלֵּא עוֹד יוֹתֵר, רַק הוּא
רוֹכֵב מְרִצּוֹנוֹ עַל אוֹפֲנוֹעַ.
יֵשׁ לוֹ עֲשָׂרִים אֲצָבָעוֹת,
שְׁתֵּי אֲזָנִים,
מְאֵה לְבָבוֹת.

א. צירוף המילים "רק הוא" חוזר בשיר.

הסבר את התפקיד של חזרה זו בבניית משמעות השיר.

בתשובתך הסבר גם את הקשר בין חזרה זו ובין כותרת השיר. (14 נקודות)

ב. בחר שיר נוסף שלמדת בנושא "אדם וזהותו", והסבר את התרומה

של אמצעי אמנותי אחד לעיצוב הרעיון המרכזי בשיר. (6 נקודות)

18. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

שְׁלוֹמִי / זלדה

בית 1 שְׁלוֹמִי קָשׁוּר בְּחוּט
אֶל שְׁלוֹמִי.

בית 2 וְהַחֲגִים הָאֵהוּבִים
וְתַקְפוֹת הַשָּׁנָה הַנִּפְלְאוֹת
עִם אוֹצֵר הָרִיחוֹת, הַפְּרָחִים,
הַפָּרִי, הָעֵלִים וְהָרוּחוֹת,
וְעִם הָעֶרְפֶּל וְהַמָּטָר,
הַשֶּׁלֶג הַפֶּתְאֻמִּי
וְהַטֵּל,
תְּלוּיִים עַל חוּט הַכְּמִיָּה.

בית 3 אֲנִי וְאַתָּה וְהַשֶּׁבֶת.
אֲנִי וְאַתָּה וְחֵינּוּ
בְּגִלְגּוּל הַקּוֹדֶם.
אֲנִי וְאַתָּה
וְהַשֶּׁקֶר.
וְהַפֶּחַד.
וְהַקֶּרְעִים.
אֲנִי וְאַתָּה
וּבּוֹרָא הַשָּׁמַיִם שְׂאִין לָהֶם
חוּף.

בית 4 אֲנִי וְאַתָּה
וְהַחִידָה.
אֲנִי וְאַתָּה
וְהַמּוֹת.

א. אֲנִי וְאַתָּה

וּבּוֹרָא הַשָּׁמַיִם שְׂאִין לָהֶם
חוּף. (בית שלישי)

פרש את שלוש השורות האחרונות בבית 3, והסבר את תרומתן להבנת משמעות השיר כולו.
(14 נקודות)

ב. בחר שיר נוסף שלמדת בנושא "זוגיות ואהבה", והצג את הקשר הזוגי המתואר בו.
(6 נקודות)

בהצלחה!